

Виконувані файли

Програма в пам'яті

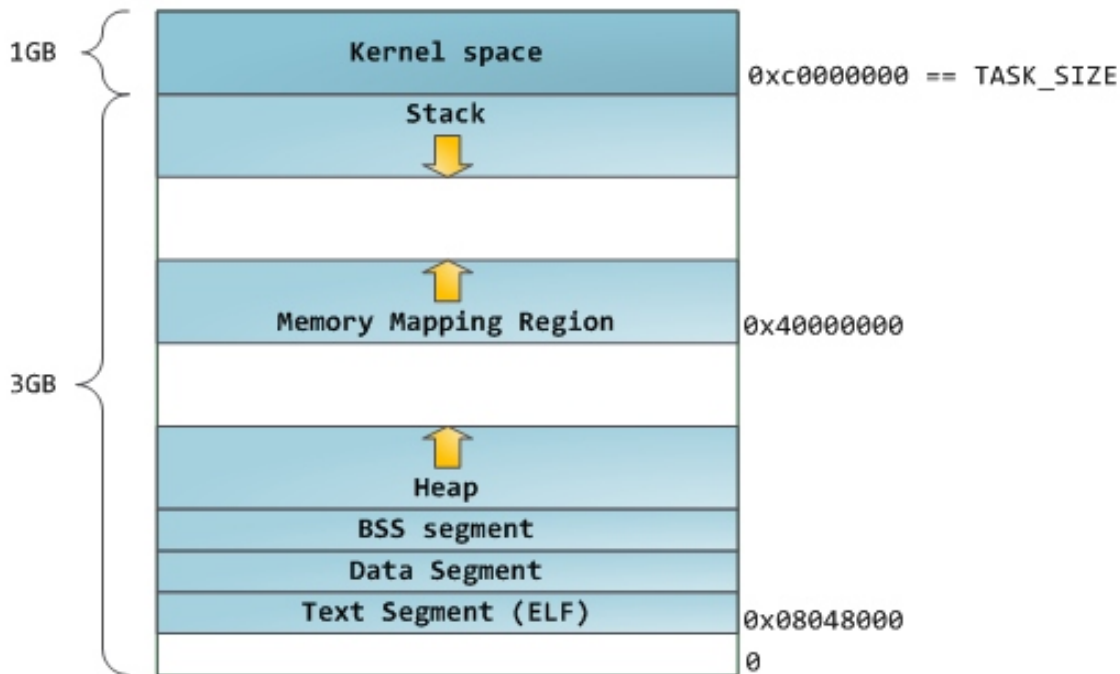

Рис. 0.1. Програма в пам'яті

Виконання програми починається з системного виклику `exec`, якому передається шлях до файлу з бінарним кодом програми. `exec` — це інтерфейс до завантажувача ОС, який завантажує секції програми в пам'ять в залежності від формату виконуваного файлу, в який скомпільована програма, а також виділяє додаткові секції динамічної пам'яті. Після завантаження пам'ять програми продовжує бути розділеною на окремі секції. Вказівники на початок/кінець і інші властивості кожної секції знаходяться в структурі `mm_struct` поточного процесу.

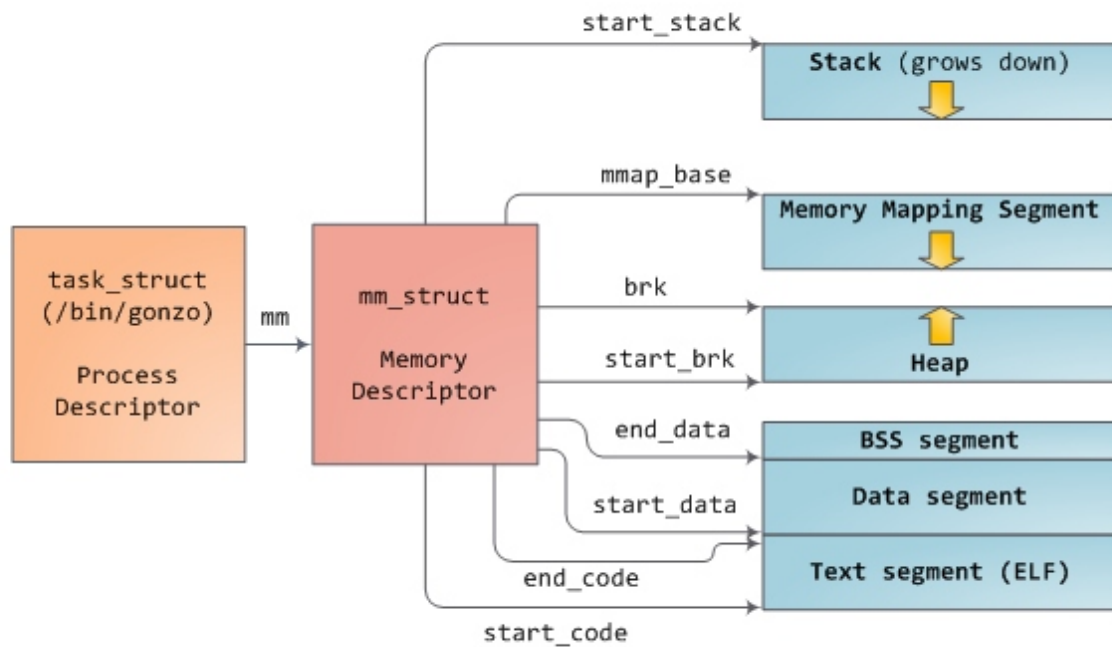

Рис. 0.2. Сегменти пам'яті процесу

Для завантаження окремих сегментів в пам'ять використовується системний виклик `mmap`.

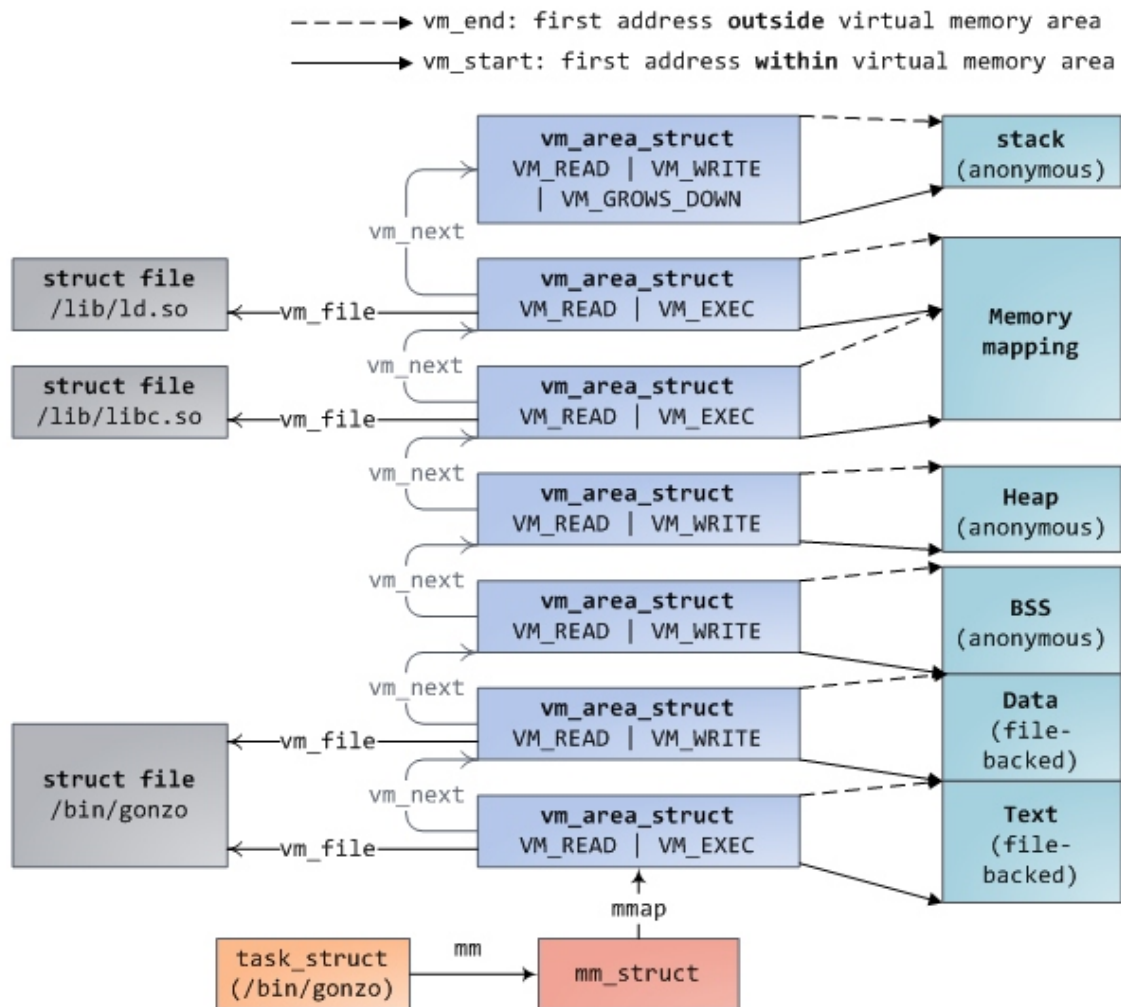

Рис. 0.3. Більш докладна схема сегментів пам'яті процесу

Статична пам'ять програми

Статична пам'ять програми — це частина пам'яті, яка є відображенням коду об'єктного файлу програми. Вона ініціалізується завантажувачем програм ОС з виконуваного файлу (спосіб ініціалізації залежить від конкретного формату виконуваного файлу).

Вона включає декілька секцій, серед яких загальнопоширеними є:

- Секція `text` — секція пам'яті, в яку записуються самі інструкції програми
- Секція `data` — секція пам'яті, в яку записуються значення статичних змінних програми

- Секція `bss` — секція пам'яті, в якій виділяється місце для запису значень оголошених, але не ініціалізованих в програмі статичних змінних
- Секція `rodata` — секція пам'яті, в яку записуються значення констант програми
- Секція таблиці символів — секція, в якій записані всі зовнішні (експортовані) символи програми з адресами їх місцезнаходження в секціях `text` або `data` програми

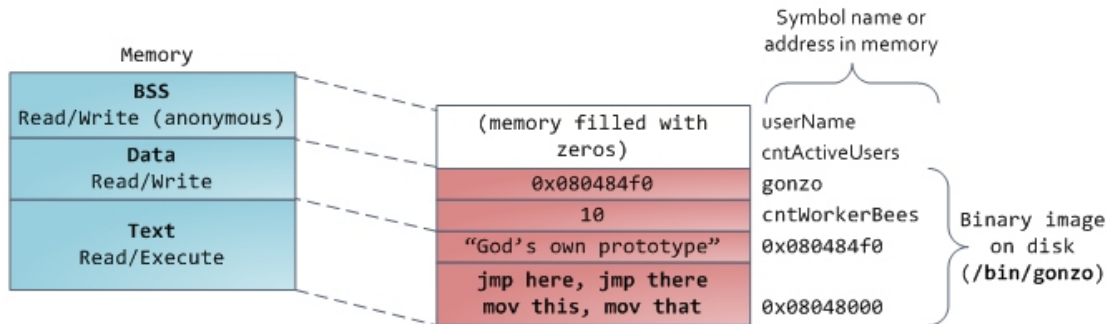

Рис. 0.4. Статична пам'ять програми

Динамічна пам'ять програми

Динамічна пам'ять виділяється програмі в момент її створення, але її вміст створюється програмою по мірі її виконання. В області динамічної пам'яті використовується 3 стандартні секції, крім яких можуть бути і інші.

Стандартні секції включають:

- стек (stack)
- купа (heap)
- сегмент відображуваної пам'яті (memory map segment)

Для виділення додаткового обсягу динамічної пам'яті використовується системний виклик `brk`.

Стек

(Більш правильна назва використовуваної структури даних — **стопка** або **магазин**. Однак, історично прижилося запозичена назва стек).

Стек (stack) — це частина динамічної пам'яті, яка використовується при виклику функцій для зберігання їх аргументів і локальних змінних. В архітектурі x86 стек росте вниз, тобто вершина стека має найменший адресу. Регістр `SP`

(Stack Pointer) вказує на поточну вершину стека, а регістр BP (Base Pointer) вказує на т.зв. базу, яка використовується для розділення стека на логічні частини, що відносяться до однієї функції — **фрейми** (кадри). Крім операцій звернення до пам'яті безпосередньо, які можуть застосовуються в тому числі для роботи зі стеком, додатково для нього також введені інструкції `push` і `pop`, які записують дані на вершину стека і зчитують дані з вершини, після чого видаляють. Ці операції здійснюють зміну регістру SP.

Як правило, програми на високорівневих мовах програмування не працюють зі стеком безпосередньо, а це робить за них компілятор, реалізуючи певні угоди про виклики функцій і способи зберігання локальних змінних. Однак стандартна функція `alloca` дозволяє динамічно виділяти пам'ять на стеку.

Виклик функції високорівневого мови створює на стеку новий фрейм, який містить аргументи функції, адресу повернення з функції, показчик на початок попереднього фрейму, а також місце під локальні змінні.

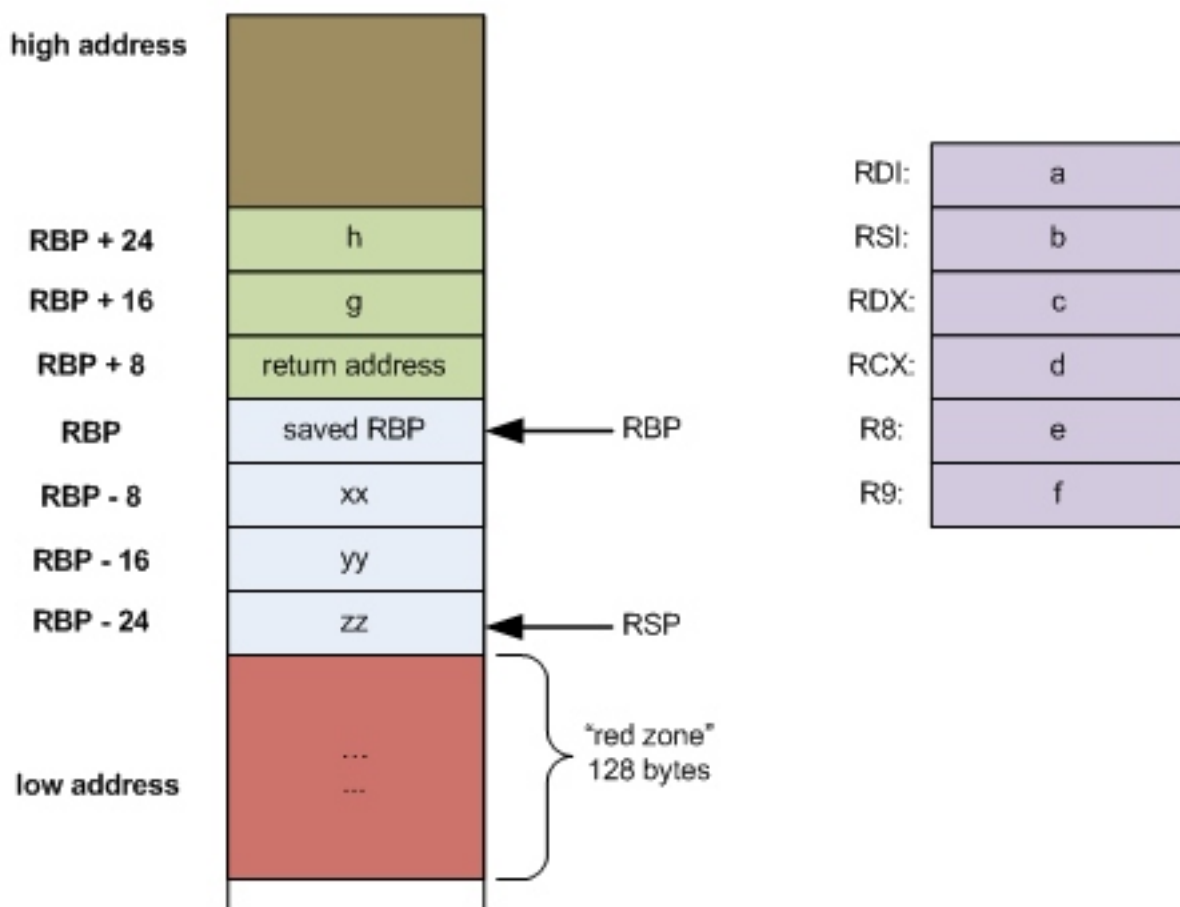

Рис. 0.5. Вид фрейму стека при виклику в рамках AMD64 ABI

На початку роботи програми в стеку виділений тільки 1 фрейм для функції `main` і її аргументів — числового значення `argc` і масиву показчиків змінної довжини

`argv`, кожен з яких записується на стек окремо, а також змінних оточення.

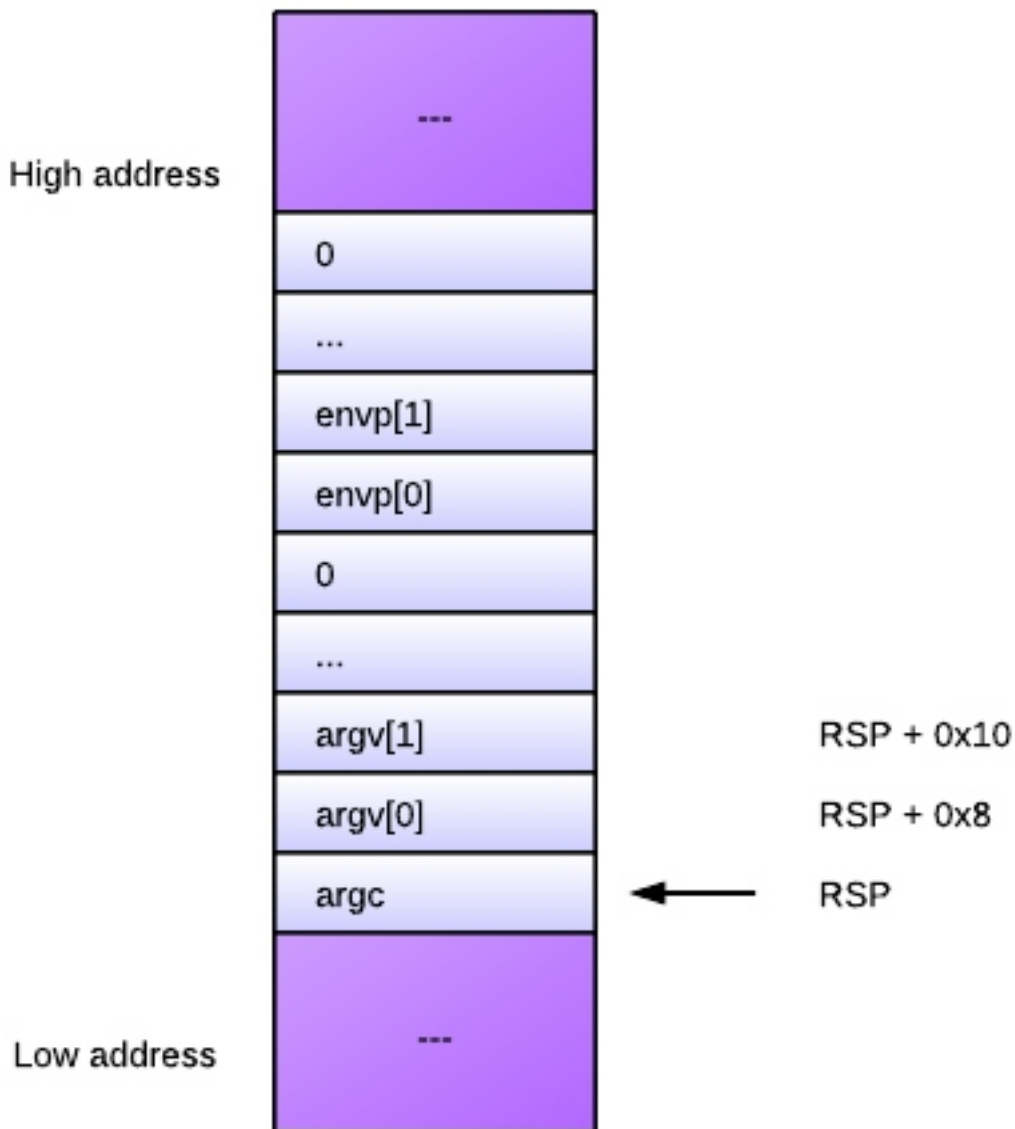

Рис. 0.6. Вид стека після виклику функції `main`

Купа

Купа (heap) — це частина динамічної пам'яті, призначена для виділення ділянок пам'яті довільного розміру. Вона в першу чергу використовується для роботи з масивами невідомої заздалегідь довжини (буферами), структурами і об'єктами.

Для управління купою використовується підсистема виділення пам'яті (memory allocator), інтерфейс до якого — це функції `malloc/calloc` в C, а також `free`.

Основні вимоги до аллокатору пам'яті:

- мінімальне використовуваний простір, фрагментація
- мінімальний час роботи
- максимальна **локальність** пам'яті
- максимальна настроюваність
- максимальна сумісність зі стандартами
- максимальна переносимість
- виявлення найбільшого числа помилок
- мінімальні аномалії

Багато мов високого рівня реалізують більш високорівневий механізм управління пам'яттю понад системним аллокатором — автоматичне виділення пам'яті зі збирачем сміття. У цьому випадку у програми немає безпосереднього інтерфейсу до аллокатору і керування пам'яттю здійснює середовище виконання програми.

Варіанти реалізації збирання сміття:

- підрахунок посилань
- трасування/з виставленням прапорів (Mark and Sweep)

Сегмент файлів, що відображаються в пам'ять

Сегмент файлів, що відображаються в пам'ять — це окрема область динамічної пам'яті, яка використовується для ефективно роботи з файлами, а також для підключення ділянок пам'яті інших програм за допомогою виклику `mmap`.

Виконувані файли

В результаті компіляції програми на асемблері в машинний код створюється виконуваний файл, тобто файл, що містить безпосередньо інструкції процесора.

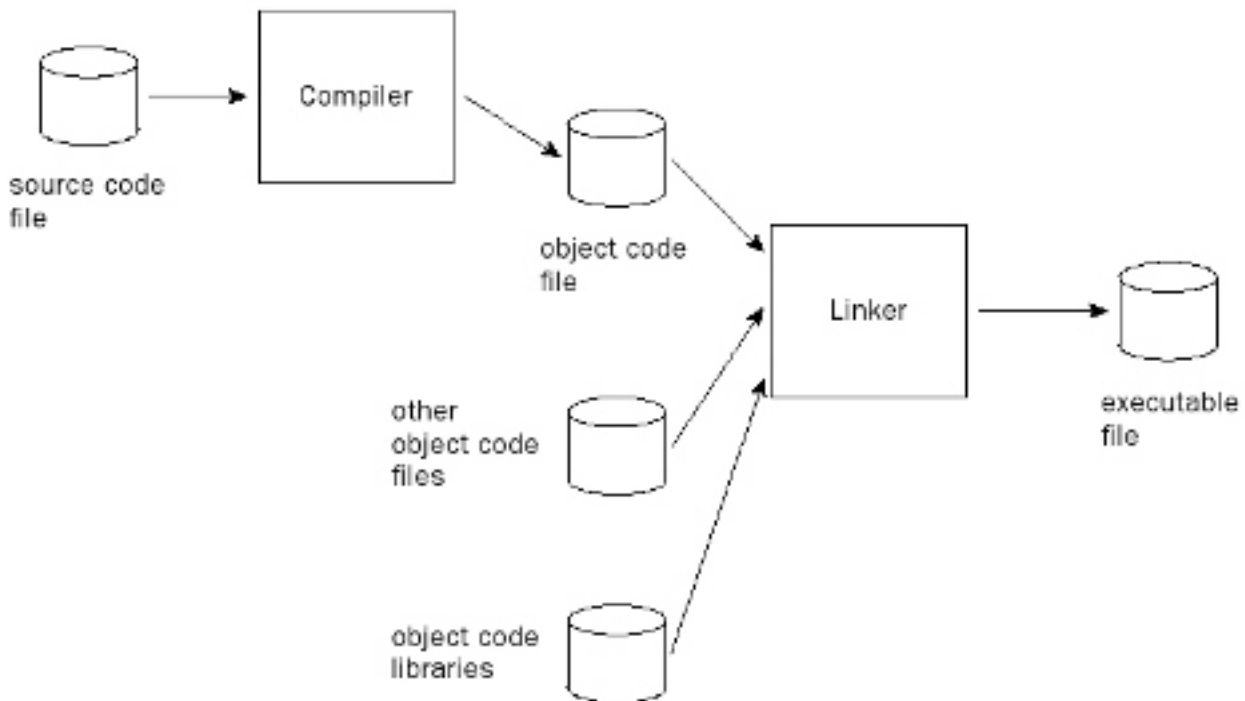

Рис. 0.7. Етапи створення виконуваного файлу

Типи виконуваних файлів:

- об'єктний файл (object file) — файл, перетворений компілятором, але не приведений остаточно до виду виконуваного файлу в одному з форматів виконуваних файлів
- виконувана програма (executable) — файл в одному з форматів виконуваних файлів, який може бути запущений завантажувачем програм ОС
- розділяема бібліотека (shared library) — програма, яка не може бути запущена самостійно, а підключається (компілятором) як частина інших програм
- знімок вмісту пам'яті (core dump) — знімок стану програми в момент її виконання — може дозволити продовжити виконання програми з того місця, на якому він був зроблений

Формати виконуваних файлів

Формат виконуваного файлу — це визначена структура бінарного файлу, створюваного компілятором і збирачем програми і споживана завантажувачем програм ОС.

В рамках формату виконуваних файлів описується:

- спосіб задання секцій файлу, їх кількість і порядок
- метадані, їх типи та розміщення у файлі
- яким чином файл буде завантажуватися: за якою адресою в пам'яті, в якій послідовності
- спосіб опису імпортованих і експортованих символів
- обмеження на розмір файлу і т.п.

Поширені формати:

- .COM
- A.out
- COFF
- DOS MZ Executable
- Windows PE
- Windows NE
- ELF

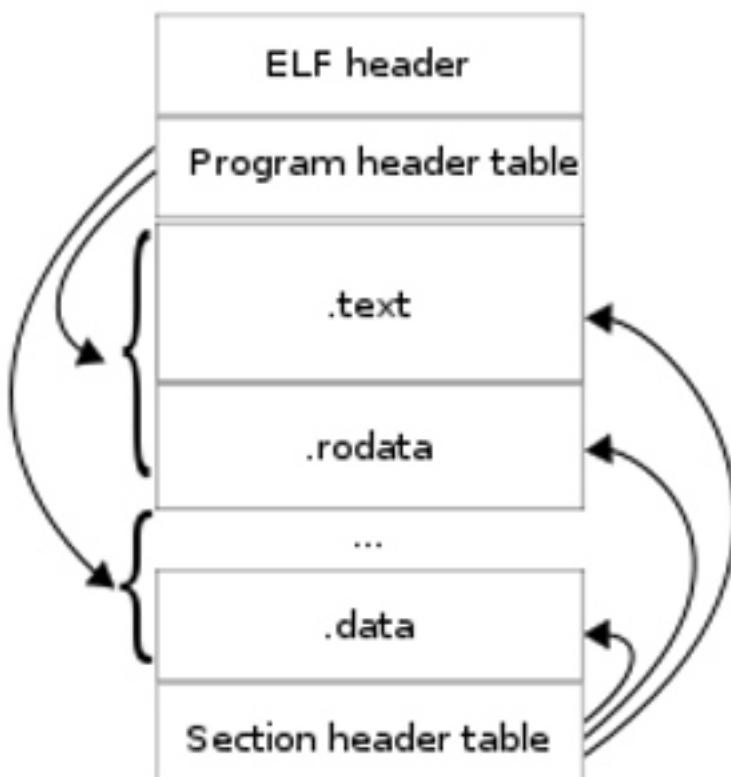

Рис. 0.8. Формат ELF

Формат ELF (Executable and Linkable Format) — стандартний формат виконуваних файлів в Linux. Файл в цьому форматі містить:

- заголовок файлу
- таблицю заголовків сегментів програми
- таблицю заголовків секцій програми
- блоки даних

Сегменти програми містять інформацію, використовувану завантажувачем програми, а секції — використовувану компоувальником. Ця інформація включає ввідні дані для релокації.

Окреме питання — це запис відлагоджувальної інформації в виконуваний файл. Це може бути специфікованим як самим форматом, так і додатковими форматами, такими як:

- stabs
- DWARF

Бібліотеки

Бібліотеки містять функції, які виконують типові дії, які можуть використовуватися іншими програмами. На відміну від виконуваної програми бібліотека не має точки входу (функції `main`) і призначена для підключення до інших програм або бібліотек. Стандартна бібліотека C (`libc`) — перша і основна бібліотека будь-якої програми на C.

Бібліотеки можуть підключатися до програми в момент:

- збирання — build time (такі бібліотеки називаються статичними)
- завантаження — load time
- виконання — run time

Розділювані бібліотеки — це бібліотеки, які підключаються в момент завантаження або виконання програми і можуть розділятися між декількома програмами в пам'яті для економії пам'яті. Крім того вони не включаються в код програми і таким чином не збільшують його обсяг. З іншого боку, вони в більшій мірі страждають від проблеми конфлікту версій залежностей різних компонент (у застосуванні до бібліотек вона має назву DLL hell).

Способи підключення розділюваних бібліотек в Unix:

- релокації часу завантаження програми

- позиційно-незалежний код (PIC)

Релокації часу завантаження програми використовують спеціальну секцію виконуваного файлу — таблицю релокації, в якій записуються перетворення, які потрібно провести з кодом бібліотеки при її завантаженні. Недоліки цього способу — збільшення часу завантаження програми через необхідність переписування коду бібліотеки для застосування всіх релокацій на цьому етапі, а також неможливість зробити секцію коду бібліотеки розділеною в пам'яті через те, що релокації для кожної програми застосовуватися по-різному, адже бібліотека завантажується в пам'ять за різними віртуальним адресами.

Позиційно-незалежний код використовує таблицю глобальних відступів (Global Offset Table, GOT), в якій записуються адреси всіх експортованих символів бібліотеки. Його недолік — це уповільнення усіх звернень до символів бібліотеки через необхідність виконувати додаткове звернення до GOT.

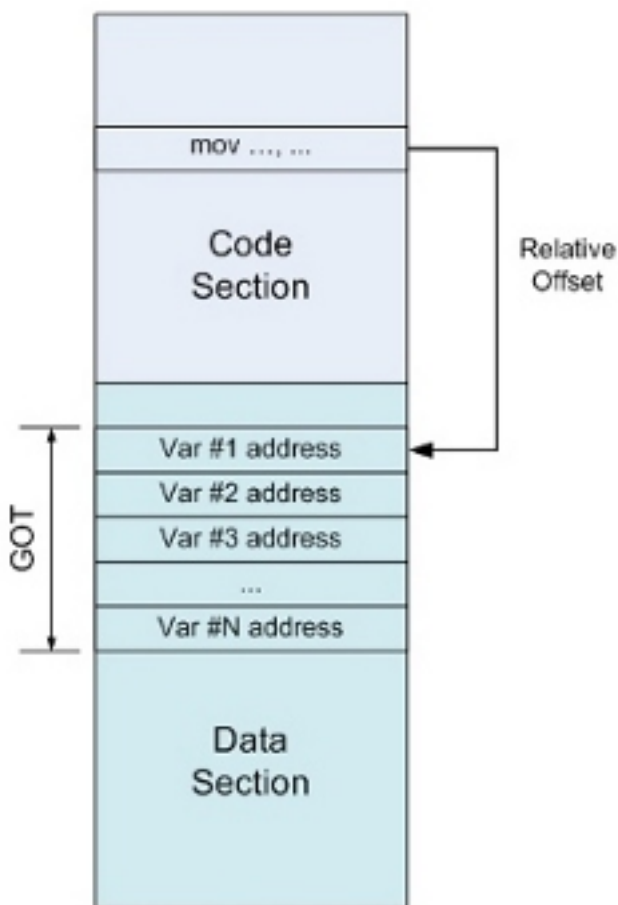

Рис. 0.9. Таблиця глобальних відступів

Для підтримки пізнього зв'язування функцій через механізм "трампліну" також застосовується таблиця компонування процедур (Procedure Linkage Table, PLT).

Віртуальні машини

Віртуальна машина — це програмна реалізація реального комп'ютера, яка виконує програми.

Застосування віртуальних машин:

- збільшення переносимості коду
- дослідження та оптимізація програм
- емуляція
- пісочниця
- віртуалізація
- платформа для R&D мов програмування
- платформа для R&D різних комп'ютерних систем
- приховування програм (віруси)

Типи:

- системна — повна емуляція комп'ютера
- процесна — часткова емуляція комп'ютера для одного з процесів ОС

Системні VM

Види системних VM :

- гіпервізор/монітор віртуальних машин: тип 1 (на голому залізі) і тип 2 (на ОС-хазяїні)
- паравіртуалізації

Вимоги Попека і Голдберга для ефективної віртуалізації:

- усі чутливі інструкції апаратної архітектури є привілейованими
- не має тимчасових обмежень на виконання інструкцій (рекурсивна віртуалізація)

Приклади: VMWare, VirtualBox, Xen, KVM, Qemu, Linux LXC containers, Solaris zones

Процесні ВМ

Процесні ВМ функціонують за принципом 1 процес — 1 примірник ВМ і, як правило, надають інтерфейс більш високого рівня, ніж апаратна платформа.

Код програми для таких ВМ компілюється в проміжне представлення (**байт-код**), який потім інтерпретується ВМ. Часто в них також використовується JIT-компіляція байт-коду в рідний код.

Варіанти реалізації:

- Стек-машина (0 - операнд)
- Акумуляторна машина (1- операнд)
- Регістрова машина (2- або 3-операнд)

Приклади: JVM, .Net CLR, Parrot, LLVM, Smalltalk VM, V8

Література

- [Anatomy of a Program in Memory](#)
- [How is a binary executable organized](#)
- [Inside Memory Management](#)
- [x86 Registers](#)
- [Stack frame layout on x86-64](#)
- [Doug Lea's malloc](#)
- [Visualizing Garbage Collection Algorithms](#)
- [Demystifying Garbage Collectors](#)
- Eli Bendersky on Static and Dynamic Object Code in Linux:
 - [How Statically Linked Programs Run on Linux](#)
 - [Load-time relocation of shared libraries](#)
 - [Position Independent Code \(PIC\) in shared libraries](#)
 - [Position Independent Code \(PIC\) in shared libraries on x64](#)
- [How To Write Shared Libraries](#)
- [Executable and Linkable Format \(ELF\)](#)

- Why do Windows functions all begin with a pointless MOV EDI, EDI instruction?